

שמשון

וּתְלַד הָאִשָּׁה בֶן וּתְקַרָא אֶת שְׁמוֹ שְׁמִשׁוֹן וַיְגַדֵּל הַנְּעָר וַיְבָרְכֵהוּ ה': וּתְחַל רוּחַ ה' לְפַעְמוֹ בְּמַחְנֵה דָן בִּין צָרְעָה וּבִין אֲשֶׁתָּאֵל: (שופטים יג כד-כה).¹

במדבר רבה פרשה י סימן ו – רמז לשמשון בפרשה

אתה מוצא שרמז משה בפרשה זו לנזירות שמשון. ללמדך, שאין לך דבר כתוב בנביאים ובכתובים שלא רמזו משה בתורה.² "איש" - זה היה המלאך שבא להזיר את שמשון ... "או אישה" - שלא נראה תחילה אלא לאישה. "כי יפליא" - ששם שמו פלאי.³ "לנדור נדר נזיר להזיר לה" - כמו שאתה אומר: "כי נזיר אלהים יהיה הנער."⁴

מכילתא דרבי ישמעאל בשלח מסכתא דעמלק פרשה ב – "ויראהו ... עד דן"

מנין לכל הבקשות כולן שבקש משה לראות, הראהו הקב"ה? שנאמר: "ויראהו ה' את כל הארץ מן הגלעד עד דן" (דברים לד א) - זו ארץ ישראל. בקש לראות בית המקדש והראהו ... מנין שהראהו אף שמשון בן מנחם? שנאמר: "עד דן" ולהלן הוא אומר: "ויהי איש אחד מצרעה ממשפחת הדני ושמו מנחם" (שופטים יג ב).⁵

מסכת נזיר פרק א משנה ב – מקצת דינים

הריני כשמשון כבן מנחם כבעל דלילה כמי שעקר דלתות עזה כמי שנקרו פלשתים את עיניו הרי זה נזיר שמשון.⁶ מה בין נזיר עולם לנזיר שמשון? נזיר עולם, הכביד שערו - מיקל בתער ומביא שלש בהמות.⁷ ואם נטמא, מביא קרבן טומאה. נזיר שמשון, הכביד שערו אינו מיקל, ואם נטמא אינו מביא קרבן טומאה.⁸

¹ כך מסתיימת הפטרת השבת המספרת לנו את בשורת לידתו של שמשון ומעשה המלאך מנוח ואשתו (צלפונית שמה עפ"י חז"ל). וכבר הרחיבו לדון בהפטרה זו בדברינו [הפטרת השבת - בשורת הולדת שמשון](#) בפרשה זו בשנה האחרת. הפעם נבקש לדון בדמותו של שמשון עצמו. בכך אנחנו מפליגים מעבר להפטרה, אבל חוזרים לפרשה הדנה בדיני נזיר.

² השווה עם הביטוי בגמרא מגילה לא ע"א: "דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים". ראה גם התלבטות החכמים לגבי פורים: "עד שהאיר הקב"ה את עיניהם ומצאו אותה כתובה בתורה ובנביאים ובכתובים" (ירושלמי מגילה פרק א הלכה ה). ובגמרא תענית ט ע"א: "מי איכא מידי דכתיבי בכתובי דלא רמיזי באורייתא?" שמשם, דרך הזוהר שמות דף טו עמוד ב, התגלגל כנראה הביטוי: "ליכא מידי דלא רמיזי באורייתא".

³ אבל המלאך שאיתו נאבק יעקב לא גילה לו את שמו ומדרש בראשית רבה עח ד פרשת וישלח מציין ששמות המלאכים מתחלפים כל העת: "לא כשם שנקרא עכשיו כך הוא נקרא לאחר זמן, שנאמר (שופטים יג) ויאמר לו מלאך ה' למה זה תשאל לשמי והוא פלאי, אינו יודע איזה שם אני מתחלף". המלאך עצמו אינו יודע מה שמו הנוכחי.

⁴ ובמדרש במדבר רבה סמוך (סוף סימן ה) מובלט עוד יותר הקשר של "פליא" שבפרשתנו עם "מפליא" ו"פלא" שבהפטרה: "שם שמו של המלאך פלאי לפי שליחותו. הוא בא להזיר את שמשון, לכך קרא שמו פלאי, כענין שאמר הכתוב: איש כי יפליא לנדור נדר נזיר וכו'". כאילו כל פרשת נזיר לא נכתבה אלא בעבור שמשון. אך דא עקא, שנזירות שמשון לא הייתה בדיוק הדגם המושלם של נזירות המתואר בתורה, כפי שנראה (חלקית) להלן.

⁵ משה לא רק רומז לשמשון בתורה, בפרשתנו - פרשת נזיר, אלא גם רואה בעיני רוחו את שמשון! מדרשים רבים נאמרו על מה שראה משה בעמידתו על הר נבו ערב מותו - ראייה רחבה במרחב המקום והזמן. ראו ספרי במדבר קלו: "ר' עקיבא אומר: מגיד הכתוב שהראהו המקום למשה את כל חדרי ארץ ישראל כשולחן ערוך ... ר' אליעזר אומר: נתן כח בעיניו של משה וראה מסוף העולם ועד סופו ... שתי ראיות הם: אחת ראייה של נחת ואחת ראייה של צער". ובדברים רבה (ליברמן) פרשת ואתחנן: "אל" הקב"ה: אני מעבירה לפניך כשפחה שהיא עוברת לפני אדוניה. והראה לו הקב"ה את כל הארץ ... ונתן הקב"ה כח בעיניו של משה וראה כל גבולות ארץ ישראל". שם רואה משה לא רק את בית המקדש בבניינו הראשון ובניינו האחרון, אלא גם את יפתח מקריב את בתו לעולה, את קבורת עצמות שאול, את אליהו עוצר גשמים, את מיכה מעמיד הצלם ועוד ועוד. כאן, במכילתא, בקטע שהשמטנו, מושווה משה עם אברהם ששניהם הגיעו "עד דן", זה ברגליו (בראשית יד יד) וזה בעיניו ובמבטו. ומה ראה משה? את בית המקדש ואת שמשון בן מנחם! מה מיוחד בשמשון שאותו ראה משה מכל השופטים (והמלכים)? ואגב, כבר במדרש זה מתחלפים שני האזורים המכונים דן, עד ימינו. גם אצל משה וגם אצל אברהם "עד דן" הוא חבל דן הצפוני למרגלות החרמון ואילו שמשון עליו הם מתנבאים נולד ופועל בנחלת דן שבמרכז הארץ הגובלת ביהודה.

⁶ להלן נראה שחלק ממינויים אלה, כגון בעלה של דלילה, אינם בדיוק לכבודו של שמשון ואינם בדיוק ההתנהגות שאנחנו מצפים ממי שעוד מבטן הוקדש להיות "נזיר אלהים", אבל זו ההלכה, שמי שאמר כינויים המסמנים בבירור שהתכוון לשמשון, כולל מי שעקר את דלתות עזה (ואולי גם מי שהיכה אלף איש בלחי חמור חמורותיים, שופטים טו טז), חלה עליו נזירות שמשון. ראו רמב"ם הלכות נזירות פרק ג הלכה טו: "האומר הריני כשמשון כבן מנחם, כבעל דלילה, כמי שעקר דלתות עזה, כמי שנקרו פלשתים את עיניו, הרי זה נזיר כנזירות שמשון, ואף על פי שאפשר שנעשו מעשים אלו לאיש אחר". אבל מה היא נזירות שמשון, הרי אין היא נזכרת כלל בתורה!

⁷ כדן נזיר שהשלים נזירותו שמביא קרבן עולה, חטאת ושלמים. במדבר ו יג-יד.

⁸ נזירות שמשון היא מקרה פרטי בדין הכללי של נזירות עולם, שהרי המלאך אומר לאשת מנחם (הצלפונית שמה): "כי נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן עד יום מותו" (שופטים יג ז). אלא שיש בנזירות שמשון צד להחמיר שאינו יכול לגלח שערו לעולם, גם אם הכביד מאד; ויש בו צד להקל שלא נוהג בו דין טומאה. לא רק בדיעבד, כמו שאולי משתמע מהמשנה שאומרת שאם נטמא אינו צריך להביא קרבן נזיר שנטמא (ראו פרק ו פסוקים ט-יב בפרשתנו), אלא גם נטמא לכתחילה ואינו מחויב להימנע מטומאה. ראו תוספתא נזיר פרק א הלכה ה: "נזיר שמשון מטמא למתים שמשון עצמו נטמא למתים". וכן בגמרא נזיר ד ע"ב: "ר' יהודה אומר: נזיר שמשון מותר ליטמא למתים, שכן מצינו בשמשון שנטמא". שהרי נלחם בפלשתים.

רמב"ם הלכות נזירות פרק ג הלכה יג – נזיר שמשון אינו נזיר גמור

שמשון לא היה נזיר גמור, שהרי לא נדר בניזיר אלא המלאך הפרישו מן הטומאה.⁹ וכיצד היה דינו? היה אסור ביין ואסור בתגלחת ומותר להיטמא למתים. ודבר זה הלכה מפי הקבלה.¹⁰

מסכת סוטה דף ט עמוד ב – רוח ה' מפעמתו

"ותחל רוח ה' לפעמו במחנה דן בין צרעה ובין אשתאול" (שופטים יג כה) - א"ר חמא בר' חנינא: חלתה נבואתו של יעקב אבינו, דכתיב: "יהי דן נחש עלי דרך" (בראשית מט יז).¹¹ "לפעמו במחנה דן" - א"ר יצחק דבי רבי אמי: מלמד, שהיתה שכינה מקשקשת לפניו כזוג.¹² כתיב הכא: "לפעמו במחנה דן" וכתב התם: "פעמון ורימון" (שמות לט כו). "בין צרעה ובין אשתאול" - אמר ר' אסי: צרעה ואשתאול שני הרים גדולים היו, ועקרן שמשון וטחנן זה בזה.¹³

מסכת סוטה דף י עמוד א – החיבור עם הקב"ה

ואמר ר' יוחנן: שמשון דן את ישראל כאביהם שבשמים, שנאמר: "דן ידן עמו כאחד שבטי ישראל" (בראשית מט טז). וא"ר יוחנן: שמשון על שמו של הקב"ה נקרא, שנאמר: "כי שמש ומגן ה' אלהים וגו'" (תהלים פד יב).¹⁴ אלא מעתה, לא ימחה!¹⁵ אלא מעין שמו של הקב"ה, מה הקב"ה מגין על כל העולם כולו, אף שמשון מגין בדורו על ישראל.¹⁶

⁹ כשיטת רבי שמעון בגמרא נזיר ד ע"ב: "האומר נזיר שמשון - לא אמר כלום, שלא מצינו בשמשון שיצאת נזירות מפיו". היינו שלהלכה, כל הסיפור שאנו קוראים בהפטרה שלכאורה מעצים את נזירות שמשון, כולל ציווי המלאך לאמו להינזר מיין ומטומאה (שאינו דין כזה בתורה), בעצם מקטין את הנזירות שהרי שמשון לא קבל על עצמו נזירות. (אמנם ראה מסכת נזיר פרק ד משנה ו שהאב יכול להדיר את בנו הקטן לנזירות). ומה קבלנו? שבעודו ברחם אמו היא מצטווה להיזהר מכל טומאה, אבל משנולד והחל לנהוג כנזיר (שמשון), לא חלים עליו דיני טומאה. האם זה מזכיר לנו את דין פרה אדומה שמטמאת את הטהורים ומטהרת את הטמאים והיא "חוקה חקתי גזירה גזרתי"?

¹⁰ ראו גם הביטוי בירושלמי מסכת נזיר פרק א הלכה ב: "יצאת נזירות שמשון שאינה תורה" (לעניין התנגשות בין מי שנדר נזירות סתם ונזירות שמשון שנזירות סתם גוברת). ומסבירים שם המפרשים שהיא הלכה למשה מסיני כפי שמגדיר הרמב"ם בשרוש השני לספר המצוות שלו את המעמד של דינים שאינם מפורשים בתורה. ופה מכנה הרמב"ם את נזירות שמשון "הלכה מפי הקבלה". אגב, הביטוי "אינה תורה" שכיח בתלמוד הירושלמי ונדיר בתלמוד הבבלי וכל היודע מי שחקר אודותיו וסכמו, ימהר ויחיש ישועתו אלינו. ואם נחזור לרמב"ם, ראו דבריו בהלכה הסמוכה שם שמחד גיסא הוא קובע נחיצות: "מי שנדר נזיר כשמשון אינו יכול להישאל על נדרו שנזירות שמשון לעולם היתה", אך מאידך גיסא אומר: "אם אמר לא נתכוונתי אלא לאיש אחר ששמו שמשון אינו נזיר". אז כדאי להימנע (להינזר) מנזירות שמשון (ומנזירות בכלל), או שיהיה לך חבר שקוראים לו שמשון (שלא במקרה נדר נזירות שמשון ...)

¹¹ חלתה מלשון חלה, היינו התקיימה נבואתו של יעקב על דן. ראו במדבר רבה יד ט (בקרבות הנשיאים): "ביום העשירי נשיא לבני דן אחיעזר בן עמישדי ... כמה דתימא (בראשית מט) דן ידן עמו וגו', כמיוחד שבשבתים זה יהודה". שאמו של מנוח הייתה משבט יהודה (במדבר רבה י ה). "קרבנו קערת כסף וגו' - הרי זה הקריב קרבנו כנגד שמשון. לפי שברכת יעקב לדן לא היתה אלא על שם שמשון. וגם גבורת שמשון לא היתה תלויה אלא בגזירותו (של יעקב)". האם אנחנו שומעים כאן הד למאבקו של יעקב עם המלאך? ראו הערה 3 לעיל.

¹² ראו הביטוי מקיש כזוג ומפעם כפעמון ורימון בבראשית רבה יח ד בבריאת האשה: "זאת הפעם ... זאת היא שעתידיה להקיש עלי כזוג, היך מה דאת אמר (שמות כח) פעמון זהב ורימון, זו היא שהיתה מפעמתני כל הלילה". האם יש כאן רמז לדלילה?

¹³ ראו גם התיאור של רוח ה' שפעמה בשמשון בויקרא רבה ח ב (עפ"י הירושלמי סוטה א ח): "אמר ר' ישמעאל בר נחמיה: בשעה שהתחילה רוח הקודש לגשגש בשמשון, בשלשה מקומות התחילה. זהו שכתוב: ותחל רוח ה' לפעמו במחנה דן בין צרעה ובין אשתאול ... ר' יהודה אמר: בשעה שהיתה רוח הקודש שרויה עליו, היה פוסע פסיעה אחת כמין צרעה ועד אשתאול. ר' נחמיה אמר: בשעה שהיתה רוח הקודש שורה עליו, היו שערותיו מקישות כמין זוג, והיה קולו הולך כמין צרעה ועד אשתאול. רבנן אמרי: בשעה שהיתה רוח הקודש שורה עליו, היה נוטל שני הרים ומקישן זה לזה כאדם שנוטל שני צרורות ומקישן זו לזו". לזכותו של שמשון נוכל גם להוסיף מדרש ויקרא רבה אחר, בפרשת אחרי מות: "כאשר שבועה ירא - זה שמשון שנאמר (שופטים טו) ויאמר להם שמשון השבעו לי פן תפגעון בי". ראו אגב הביטוי עוקר הרים וטוחנם זה בזה שמשמש כאן לכוח פיסית ובמקומות אחרים לכוח האינטלקטואלי. מסכת סנהדרין כד ע"א: "הרואה את ריש לקיש בבית המדרש כאילו עוקר הרים וטוחנן זה בזה! ... כל הרואה רבי מאיר בבית המדרש כאילו עוקר הרים וטוחנן זה בזה!" ראו דברינו [סיני או עוקר הרים](#) במיוחדים.

¹⁴ ראו הפסוק המלא שם: "כִּי שָׁמַשׁ וּמָגֵן ה' אֱלֹהִים חֵן וְכֶבֶד יִתֶּן ה' לֹא יִמְנַע טוֹב הַלְכִים בְּתַמִּים". הקשר של שמשון עם יחידו של עולם - הקב"ה, הוא דרך השמש. וזה קצת מוזר שהרי התורה מקפידה מאד על זיהוי הקב"ה קונה שמים וארץ עם גרמי השמים וכוחות טבע אחרים. ראו דברינו [אלוהי כסף ואלוהי זהב לא תעשון לכם](#) בפרשת יתרו. אבל שמשון לא לבד. ראו מדרש בראשית רבה ו ט על יהושע שמעמיד את השמש ושולט בו וגוער בו: "לא מקנת כספו של אבא (יוסף) אתה? לא כך ראה אותך אבא בחלום: והנה השמש יהירח ... משתחוים לי?". יהושע הוא משבט יוסף ושמשון הוא משבט דן. אולי השליטה בשמש היא המקשרת וצריך עדיין עיון איך נקרא שמו של שמשון על שמו של הקב"ה.

¹⁵ אז אולי נוסיף את השם שמשון לשמות האזכרות שאסור לחוק אותם (ראו פירוטן בגמרא שבועות לה ע"א)?

¹⁶ ראו גם בראשית רבה צח יג בברכת יעקב לדן: "דן ידן עמו כאחד שבטי ישראל, כמיוחד של שבטים ... ואיזה זה? זה שמשון בן מנוח. כיחידו של עולם - מה יחידו של עולם אינו צריך סיוע, כך שמשון בן מנוח אינו צריך לסיוע". וכן הוא בבראשית רבה צט יא: "דן ידן עמו, כמיוחד שבשבתים זה יהודה. דבר אחר: כאחד, כיחידו של עולם שאינו צריך סיוע במלחמה, שנאמר (ישעיה סג) פורה דרכתי לבדי. כך, שמשון העומד מדן אינו צריך אחרים שיסייעו אותו בלא חרב אלא בלחי חמור". אלא שמקריאת המדרש שם במלואו עולה גם ביקורת על שבת דן ועל שמשון: "א"ר יהושע בר נחמיה: אילולי שנדבק למיוחד שבשבתים (הוא יהודה), אפילו שופט אחד שהעמיד לא היה מעמיד". (וביקורת רבה יש על שבת דן גם בשל פרשת [פסל מיכה](#) לה הקדשנו דף מיוחד. ראו שם איך

ספרי דברים פרשת וזאת הברכה פסקא שנז – מה בדיוק ראה משה "עד דן"

"עד דן", מלמד שהראהו ארץ דן מיושבת על שלותה וחזר והראהו מציקים המחזיקים בה. דבר אחר: עד דן - מלמד שהראהו שבטו של דן עובד עבודה זרה כענין שנאמר: "ויקימו להם בני דן את הפסל" (שופטים יח ל). וחזר והראהו גואל ישראל שעתיד לעמוד הימנו. ואיזה זה? זה שמשון בן מנח.¹⁷

מסכת סוטה דף י עמוד א – דוגמא של מעלה והשחתה של מטה

ת"ר: חמישה נבראו מעין דוגמא של מעלה, וכולן לקו בהן: שמשון בכוחו, שאול בצוארו, אבשלום בשערו, צדקיה בעיניו, אסא ברגליו. שמשון בכוחו, דכתיב: "ויסר כוחו מעליו" (שופטים טז יט).¹⁸

במדבר רבה ט כד - דלילה

"ויהי אחרי כן ויאהב אשה בנחל שורק ושמה דלילה" (שופטים טז ד) - מהו בנחל שורק? שנעשה כאילן שאין עושה פירות.¹⁹ כך, כיון שנשתלש בחטא נעשה מועד לעבירה. "ושמה דלילה", רבי אומר: אלמלא לא נקרא שמה דלילה, היתה ראויה שתקרא כן - דלדלה את כוחו, דלדלה את מעשיו, דלדלה את לבו.²⁰

בראשית רבה צט יא – נחש, האכזבה

"יהי דן נחש עלי דרך" - כל החיות מהלכות זוגות, והנחש אינו מהלך בדרך אלא יחידי. דבר אחר: "יהי דן נחש עלי דרך" - כשם שהנחש נקמן, כך היה שמשון, שנאמר: "ואנקמה נקם אחת" (שופטים טז כח). כיון שראה אותו יעקב אמר: "לישועתך קויתי ה'" - אין זה מביא את הגאולה.²¹

מסכת סוטה דף י עמוד א – זכרני וחזקני אך הפעם

שבטי אשר ונפתלי מגינים על שבט דן. כך גם משתמע מהמשך הסיפור שם על גבורתו של שמשון שהיכה אלף איש בלחי של חמור וכיוון שפטפט והתגאה, צמא למים: "אמר רבי חוניה ורבי עזריה בשם רבי יוחנן: אפילו היה צרצור של מים לא היה יכול לפשוט את ידו וליטלו". וגם מהביטוי "אינו צריך סיוע" משתמעת ביקורת (וכי מי לא צריך סיעתא דשמיא?). ראו מדרש ספרי דברים פסקא כז: "שמשון קרא עצמו עבד ... והקב"ה לא קראו עבד". כשהבין שמשון שכוחו הוא של בשר ודם בסופו של דבר ורצה להיות עבד ה', הקב"ה (כבר) לא רצה.

¹⁷ חזרנו למשה שהקב"ה מראה לו ערב מותו את כל הארץ ואת העתיד לבוא. ראו סדר עולם רבה פרק יב שמונה את סדר השופטים, שהוא כללית כסדר של המקרא שלפנינו, להוציא את מעשה פסל מיכה ופילגש בגבעה שמסופרים בסוף הספר והמדרש מקדים אותם לתקופת כושן רשעתיים אחרי עתניאל בן קנז ולפני אהוד בן גרא (ואחרי מגילת רות שעפ"י המסורת היו רות וערפה בנותיו או נכדותיו של אהוד בן גרא). שינוי סדר זה חשוב למדרשנו, משום שמשה רואה תחילה את **פסל מיכה** (שעפ"י מסורת המדרש הכהן ששרת לפניו היה מצאצאיו של משה! בבא בתרא קי ע"א ועוד) ואח"כ את התיקון של שבט דן ע"י שמשון. בסדר ספר שופטים שלפנינו, לא מסתדר מדרש זה.

¹⁸ ראו גמרא שם תיאור כוחו הפיסי האדיר של שמשון שרוחב כתפיו היה שישים אמה, שהרי נשא את שערי עזה בין כתפיו "ואין דלתות עזה פחותות משישים אמה". אבל שם גם מתואר איך כוחו הפיסי הגברי הושחת ביצר המין כאשר היה "טוחן בבית האסורים" בלשון נקייה. נראה שהדרשן קורא את הפסוק "ויסר כוחו מעליו" בלשון הפעיל ולא במשקל קל, שהקב"ה הסיר משמעון את הכוח הנדיר והמויחד שהיה לו שלא היה בטובתו כפי שנראה. מי שנברא במעין דוגמא של מעלה ומתעטף בנזירות וסבור שאינו צריך סיוע ועם לחי של חמור הוא יכול לעשות הכל, סופו השחתה.

¹⁹ אילן סרק. ראו דברינו **אילני סרק ואילני מאכל** בט"ו בשבט.

²⁰ מקור הידרדרותו של שמשון היה כאמור הכוח הפיסי שהשחית ופנה לזנות. ראו ירושלמי סוטה פרק א הלכה ח: "כתיב [שופטים יד ה] ויבואו עד כרמי תמנתה. אמר רב שמואל בר רב יצחק: מלמד שהיו אביו ואמו מראין לו כרמי תמנתה זרועים כלאים ואומרים לו בני כשם שכרמיהן זרועין כלאים. כך בנותיהם זרועות כלאים". ובמדרש במדבר רבה יד ט (בפרשת השבוע): "ולכך קרא מזרק - שנזרק שמשון מן אחיו שלא רצה לישא אשה מבנות אחיו כי אם מבנות פלשתים". ובמשנה מסכת סוטה פרק א משניות ז-ח: "במיתה שאדם מודד בה מודדין לו ... שמשון הלך אחר עיניו לפיכך נקרו פלשתים את עיניו, שנאמר (שופטים טז) ויאחזוהו פלשתים וינקרו את עיניו". ובדומה לכך בתוספתא מסכת סוטה פרק ג הלכה טו: "שמשון בעיניו מרד, שנאמר: ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני. אף הוא בעיניו לקה, שנאמר: ויאחזוהו פלשתים וינקרו את עיניו וגו'. רבי אומר: תחילת קלקלתו בעזה היתה, אף עונשו לא היתה אלא בעזה". ורבו על כך המדרשים ונביא רק עוד אחד המשווה את שמשון ליהודה שפעלו באותו חבל ארץ המוכר לנו היום היטב, בין חבל עדולם לפלשת, בדרכים דומות אך שונות בתוצאתן. ראו ירושלמי מסכת סוטה פרק א הלכה ח: "כתוב אחד אומר וירד שמשון תמנתה. וכתוב אחר אומר [בראשית לח יג] הנה חמיך עולה תמנתה. רב אמר: תמנתה - שתי תימניות היו, אחת של יהודה ואחת של שמשון. רבי סימון אמר: תמנתה אחת היא. ולמה כתב בה עלייה וירידה? אלא של יהודה על ידי שהיתה לשם שמים לפיכך כתיב בה עלייה. ושל שמשון על ידי שלא היתה לשם שמים, כתיב בה ירידה". ראו דברינו **צדקה ממני** בפרשת וישב.

²¹ שוב יעקב! וקודם לכן שם: "היה יעקב אבינו רואה אותו וסבור שהוא המלך המשיח". נבואת יעקב שראינו לעיל שהתגשמה ברוח ה' שהחלה (ולחלה) לפעם בשמשון, השתנתה כאשר ראה יעקב את אחריתו של שמשון - את הנחש שיוצא להרוג ביום ומתפתה ע"י נשים בלילה (ההפך מספר בראשית?). ראו גם בראשית רבה צח יד: "יהי דן נחש עלי דרך, מה נחש זה מצוי בין הנשים, כך שמשון בן מנח מצוי בין הנשים". "נחש" כאן הוא במובן של נחוש וכשפים, לא במובן של הזוחל נחש. ועל משקל מה שאמר בלעם "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישך" (במדבר כג כג), נוכל לדרוש שהנחש שקיווה לו יעקב שיכה באויבים וישפוט את העם, הפך לנחש המצוי בין נשים נכריות. לא לישועה הזו קיווה יעקב - "אין זה מביא את הגאולה" (אבל משיח בן דוד שיבוא במהרה בימינו: "אביו מיהודה ואמו מדן" שבשניהם כתוב אריה, בראשית רבה שם). וראו דברינו **לישועתך קיויתי ה'** בפרשת ויחי.

"וַיִּקְרָא שְׁמִשׁוֹן אֶל ה' וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים זָכְרָנִי נָא וְחִזְקֵנִי נָא אֶךְ הַפְּעַם הַזֶּה הָאֱלֹהִים וְאִנְקָמָה נִקְּם אַחַת מִשְׁתֵּי עֵינַי מִפְּלִשְׁתִּים" (שופטים טז כח). אמר רב: אמר שמשון לפני הקב"ה: ריבונו של עולם, זכור לי עשרים (ושתיים) שנה ששפטתי את ישראל, ולא אמרתי לאחד מהם העבר לי מקל ממקום למקום.²²

שבת שלום מחלקי המים

מים אחרונים: ראו המשנה המסיימת את מסכת נזיר: "נזיר היה שמואל; כדברי רבי נהוראי, שנאמר: ומוֹרָה לא יעלה על ראשו (שמואל א א יא). נאמר בשמשון: "ומורה" (שופטים יג ה) ונאמר בשמואל "ומורה". מה מורה האמורה בשמשון – נזיר, אף מורה האמורה בשמואל – נזיר. אמר רבי יוסי: והלא אין מורה אלא של בשר ודם. אמר לו רבי נהוראי: והלא כבר נאמר: ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני (שמואל א טז ב), שכבר היה עליו מורה של בשר ודם". הקשר בין שמשון אחרון השופטים (ראו הערה לעיל) ושמואל שהוא שופט/נביא הפותח תקופה חדשה, הוא נאה ומתבקש גם מהמקרא. כולל ששניהם היו נזירים שהוקדשו ע"י הוריהם. אבל הקשר מורה – מורא לא ברור ונשמח לשמוע הסברים משואבי המים.

²² ולא רק הקב"ה, גם יעקב שהתאכזב משמשון ואיבד את תקוותו שהוא יושיע את ישראל, ראה איך הִנְחֵשׁ הוֹפֵךְ לַנְחֵשׁ, נותן לו את הכח האחרון, את נקמת הנחש שבמותו הפגין כח מעל לזה שבחיי המסוכסכים והנפתולים. ראו מדרש אגדה (בובר) בראשית מט יז (והוא גם בבראשית רבה תיאודור-אלבק פרשת ויחי פרשה צז): "יהי דן נחש עלי דרך, זה שמשון. שצפה יעקב ברוח הקודש שיהיה עומד בין שני עמודים, ועיניו מעוורים, ופלשתים עליו שמחים, התפלל עליו שיתן לו הקב"ה כח, שנאמר: זכרני נא וחזקיני נא אך הפעם הזה (שופטים טז כח), ולכך אמר לישועתך קויתי ה', כלומר ישועתך קויתי שתשמע תפילתי". ראו גם בראשית רבה סו ג עוד בברכת יצחק ליעקב: "יתן לך ויחזור ויתן לך .. יתן לך שלך ויתן לך שלאביך ... יתן לך ויתן לך אלהות. אימתי? לכשתצטרך לה. זהו שכתוב: "ויתפלל שמשון אל י"י ויאמר י"י אלהים זכרני נא וחזקיני נא אך הפעם הזה האלהים וגו' (שופטים טז כח). אמר לפניו: ריבון העולמים, הוי זוכר לי אותה הברכה שברכני אבא: יתן לך ויתן לך אלהות". ומדרש פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) בראשית פרק מט סימן טז מזכיר לנו את הסיפא של הגמרא, שהכל בזכות שלא הטריח את ישראל: "דן ידין עמו. זה שמשון בן מנוח ששפט את ישראל והושיעם מיד פלשתים: כאחד שבטי ישראל. ששפט שבטי ישראל כאחד, שהקב"ה נקרא אחד. כשם שהקב"ה אינו מטריח על ישראל יותר מדאי, כך שמשון היו שופט את ישראל ולא היה מטריח עליהם. וכן אמרו רבותינו במס' סוטה ... אמר שמשון לפני הקב"ה: ריבונו של עולם זכור לי עשרים שנה שהייתי שופט את ישראל, ולא אמרתי לאחד מהם העבר לי מקל ממקום למקום". בדומה למשה ושמואל: "[לא חמור אחד מהם נשאתי](#)" – דברינו בפרשת קרח. מפגן כח אדיר אחרון של נזיר מסוכסך - בזכות האלוהות ובזכות המקל.